

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 72

İBN TEYMİYYE'NİN KUR'AN ANLAYIŞI

Doç. Dr. Enver ARPA

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR
Baskı & Cilt
SALMAT BASIM YAYINCILIK
Büyük San. 1. Cd. No: 95/1 İskitler
Tel: 0312. 341 10 24 ANKARA

3. Baskı: Şubat 2016

ISBN: 978-605-5482-97-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İBN TEYMIYYE'NİN KUR'AN ANLAYIŞI

Doç. Dr. Enver ARPA

Ankara-2016

Doç. Dr. Enver ARPA

1963 yılında Bingöl ili Merkez ilçeye bağlı Güveçli Köyü'nde doğdu. İlkokulu 1975 yılında köyünde, Lise tahsilini 1983 yılında Bingöl İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Aynı yıl girdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1988 yılında mezun oldu.

M.E.B. tarafından kültürel anlaşmalar kapsamında açılan sınavlarda başarılı olarak yüksek lisans yapmak üzere Ürdün'e gönderildi. 1991-1994 yılları arasında Ürdün Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Tefsir alanında yüksek lisans yaptı. 1995 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başladığı Doktora programını 2001 yılında tamamlayarak doktor oldu. 2014 yılında tefsir alanında doçent unvanı aldı.

1983 yılında öğrenciliğinin yanı sıra Ankara Altındağ Müftülüğü'nde İmam Hatip olarak göreve başladı. 1997 yılında Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı'na Şube Müdürü olarak atandı ve 2008 yılına kadar bu görevini sürdürdü. 2008 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansında uzman olarak göreve başladı ve Sudan Program Koordinatör yardımcılığına atandı. 2009 yılında Sudan Program Koordinatörü oldu ve bu görevini 2011 yılına kadar sürdürdü. 2012 yılında TİKA Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanlığına getirildi. Yurt içi ve yurt dışı görevleri sırasında Afrika kıtası hakkında çeşitli araştırma ve incelemelerde bulundu ve görev alanında pek çok projeye imza attı. 2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Başkanlık Müşavirliğine atandı ve halen bu görevini sürdürmektedir.

Arapça ve İngilizce bilen yazarın telif ve tercüme kitaplarının yanı sıra çeşitli dergilerde yayımlanmış farklı konularda makaleleri bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

Anlama veya yorumlama metodu, kişiler hakkında bir yargıya varmada son derece önemli bir unsurdur. Ülkemizde, son yıllarda bu hususa duyulan ilgi daha da artmış bulunmaktadır. Doktora öğrenimimiz döneminde İslam düşünce dünyasının önemli şahsiyetlerinin Kur'an anlayışlarına ve Kur'an'ı anlama metodlarına duyduğumuz ilgi üzerine, İbn Teymiyye'nin anlama metodunu incelemeyi uygun bulduk ve bu çalışmayı hazırladık.

İslâm düşünce tarihinde önemli bir yer edinmiş, fikirleri bir ekol haline dönüşmüş, fikrî tartışmaların daima odak noktasında yer almış bulunan bu tartışmalı âlimin, temel dayanağı olan Kur'an'ı anlama metodu ve ona bakış açısının araştırılması oldukça geniş bir fikrî yelpaze hakkında araştırmacılara önemli ölçüde bilgiler sunacaktır. Bu alanda mevcut olan önemli bir boşluğu dolduracağını ümit ettiğimiz bu incelemeyi okuyucuya takdim etmekten bahtiyar olduğumuzu belirtmek istiyorum. Bu tip çalışmaların önemine işaret ederek bizi bu araştırmaya teşvik eden değerli hocalarımız Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu, Prof. Dr. Salih Akdemir, Prof. Dr. Mevlüt Güngör, Prof. Dr. Halis Albayrak ve bu incelemenin hazırlanmasında önemli katkıları bulunan, bana her konuda destek olan değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Paçacı'ya teşekkürlerimi arz etmeyi bir borç olarak telakki etmekteyim. Yine bu kitabın hazırlanması esnasında gerek konuların müzakeresi ve gerekse kaynak temini hususunda benden yardımlarını esirgemeyen değerli akademisyen meslektaşlarıma, tashih ve yazım konusunda yardımcı olan bütün kıymetli arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamız sırasında pek çok sıkıntıyla karşılaştığımızı, çok geniş bir fikrî yelpaze içerisinde incelememizi tamamlamaya çalıştığımızı burada ifade etmek istiyorum. Ele aldığımız konunun tüm yönleriyle ortaya çıkması için bütün çabamızla gayret ettiğimizi; ancak mütefekkirimizin çok yönlülüğü ve eserlerinin düzensizliği sebebiyle bunu tam olarak başarabildiğimizi iddia etmekle birlikte az da olsa buna katkıda bulunduğumuzu ümit ediyoruz.

Enver ARPA
Ankara-2001

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

A-Konunun Önemi ve Kapsamı.....	11
B-Plan ve Metot.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

İBN TEYMİYYE'NİN HAYATI VE YAŞADIĞI DÖNEM

I-HAYATI.....	17
a-Nesebi.....	17
b-Doğumu, Gençliği ve Tahsili.....	18
c-Siyasal Faaliyetleri.....	22
d-Mısır Yolculuğu ve Hapse Girmesi.....	28
e-İskenderiye'ye Sürgün Edilmesi.....	31
f-Suriye'ye Geri Dönüşü ve Ölümü.....	33
II-İBN TEYMİYYE VE YAŞADIĞI DÖNEM.....	38
a-Siyasî Durum.....	39
a.1-Memluk hanedanının kuruluşu.....	40
a.1.a-Haçlı savaşları.....	41
a.1.b-Moğol saldırıları.....	44
a.1.c-İç karışıklıklar.....	47
b-Sosyal Yapı.....	48
c-Kültürel Durum.....	50
III-MÜCADELESİ.....	54
a-Akide Tashihi.....	54
b-Taklitçilikle Mücadele.....	56
c-Toplumsal İslah.....	57
c.1- Bid'at ve hurafelerle mücadele.....	57
c.2-Teşebbüh(diğer dinlerin mensuplarını taklit)le mücadele.....	58
c.3-Tasavvufi bazı geleneklerle mücadele.....	58
c.4-Siyasal bilinçlenme.....	60

IV-İLMİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	61
a-İlmi Kişiliği.....	61
b-Bazı Önemli Eserleri.....	63
c-Tefsirle İlgili Çalışmaları.....	64

İKİNCİ BÖLÜM İBN TEYMİYYE'NİN KUR'AN ANLAYIŞI

I-GENEL OLARAK KUR'AN'A BAKIŞI.....	69
a-Kur'an'ın Misyonu.....	69
b-Kur'an'ın Anlaşılmasının Gerekliliği.....	71
c-Kur'an'ın Diğer Kitaplar Arasındaki Yeri.....	75
II-BİLGİ KAYNAĞI OLARAK KUR'AN.....	82
a-Dinî Bilginin Kaynağı Olarak Kur'an.....	83
b-Kelamî Yönden Kur'an.....	90
b.1-Genel olarak Kelam'a bakışı.....	90
b.2-Kelamullah meselesindeki görüşleri.....	98
b.3-Halku'l-Kur'an meselesi.....	104
b.4-Kelamullah ve felsefeciler.....	111
c-Tasavvufî Yönden Kur'an.....	119
d-Fıkhın Kaynağı Olarak Kur'an.....	128

III-KUR'ANLA İLGİLİ BAZI ÖNEMLİ MESELELERE BAKIŞI.....	135
a-Muhkem ve Müteşabih.....	135
b-Kıraat ve Yedi Harf Meselesi.....	146
c-Hakikat ve Mecaz.....	157
d-İ'cazu'l-Kur'an.....	172
e-Nesh Meselesi.....	179

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İBN TEYMİYYE'NİN KUR'AN'I ANLAMA METODU

I-İBN TEYMİYYE'NİN TEFSİR İLMİNE BAKIŞI.....	190
a-İbn Teymiyye Öncesi Tefsir Hareketi.....	190
b-Dirayet Tefsiri Hakkındaki Görüşleri.....	194
c-Rivayet Tefsiri Hakkındaki Görüşleri.....	200

c.1-Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri	200
c.2-Kur'an'ın sünnetle tefsiri	201
c.3-Kur'an'ın sahabe sözleriyle tefsiri	203
c.4-Kur'an'ın tabiun sözleriyle tefsiri	204
d-Tefsirdeki İhtilaflar Hakkındaki Görüşleri	206
d.1-Selefin tefsirdeki ihtilafı	206
d.2-Seleften sonra ortaya çıkan ihtilaflar	210
d.2.a-Nakle dayalı ihtilaflar	211
d.2.b-İstidlal cihetiyle meydana gelen ihtilaflar	214
e-İsrailiyat Hakkındaki Görüşleri	215
II-İBN TEYMİYYE'NİN TEFSİR YÖNTEMİ	218
a-Genel Yaklaşımı	218
b-Ayetleri Tefsir Etme Metodu	223
b.1-Ayetleri ayetlerle tefsiri	224
b.2-Kıraatle ihticac	226
b.3-Ayetleri hadisle tefsiri	228
b.4-Ayetleri sahabe ve tabiun sözleriyle tefsiri	231
b.5-Sebeb-i nüzulden yararlanması	233
b.6-Müfessirlerin, dilcilerin ve fakihlerin görüşlerinden yararlanması	236
III-TEFSİRİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ	239
a.Zahirî Yaklaşım	239
b.Tarafsızlık	239
c.Geniş İncelemeler ve Dağımlık	240
d.Rivayet (Nakil) ve Dirayet (Akıl) Birlikteliği	240
e.Zengin Fikrî Muhteva	242
f.Husûmet	244
SONUÇ	247
KAYNAKÇA	253